

Оқушылардың оқу-танымдық қабілеттерін интеллект-карта технологиясы арқылы қалыптастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
11.05.2026

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/188608/>

Серікбай Альбина Алматқызы

Жетекшісі: **Игисинава Жамал Тұрсынғожақызы**

С.Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті

Аңдатпа

Бұл мақалада оқушылардың оқу-танымдық қабілеттерін дамытуда интеллект-карта технологиясын қолданудың тиімділігі қарастырылады. Интеллект-карталар оқушылардың логикалық ойлауын, ақпаратты жүйелеу дағдыларын, есте сақтау қабілетін және шығармашылық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді. Зерттеу барысында интеллект-карта технологиясын оқу процесінде қолданудың ерекшеліктері, оның педагогикалық мүмкіндіктері мен артықшылықтары талданды. Сонымен қатар аталған әдістің оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырудағы рөлі анықталды.

Түйін сөздер: оқу-танымдық қабілет, интеллект-карта, білім беру, инновациялық технология, оқыту әдісі, логикалық ойлау, шығармашылық.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінің басты мақсаты – білім алушының жан-жақты дамуына жағдай жасау, оның танымдық белсенділігі мен шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру. Бүгінгі таңда оқушылар тек дайын ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны талдай алуы, салыстыруы, жүйелеуі және тәжірибеде қолдана білуі қажет. Сондықтан оқу процесінде оқушылардың оқу-танымдық қабілеттерін дамыту маңызды мәселелердің бірі болып отыр.

Заманауи педагогикада білім беру сапасын арттыру мақсатында түрлі инновациялық технологиялар қолданылуда. Соның ішінде интеллект-карта технологиясы ерекше орын алады. Интеллект-карта немесе mind map әдісі ақпаратты визуалды түрде көрсету

арқылы білімді тиімді меңгеруге көмектеседі. Бұл әдіс алғаш рет ағылшын психологы Тони Бьюзеннің еңбектерінде кеңінен сипатталған.

Интеллект-карта технологиясы арқылы оқушылар ақпарат арасындағы байланысты тез анықтап, негізгі ойды жүйелі түрде қабылдай алады. Сонымен қатар бұл әдіс есте сақтауды жеңілдетіп, оқушының сабаққа деген қызығушылығын арттырады.

Негізгі бөлім

Оқу-танымдық қабілет – оқушының білімді қабылдау, түсіну, талдау, есте сақтау және қолдану дағдыларының жиынтығы. Бұл қабілеттер білім алушының оқу әрекетінің сапасын анықтайды. Оқу-танымдық қабілеттерді дамыту үшін мұғалім сабақ барысында тиімді педагогикалық технологияларды қолдануы қажет.

Интеллект-карта – белгілі бір ақпаратты графикалық түрде ұйымдастыру әдісі. Бұл технологияда негізгі ұғым орталыққа орналастырылып, одан таралатын тармақтар арқылы қосымша ақпараттар көрсетіледі. Интеллект-картаның негізгі элементтері мыналар:

- орталық идея;
- негізгі және қосымша тармақтар;
- кілт сөздер;
- символдар мен визуалды белгілер;
- түстер мен суреттер.

Интеллект-карта технологиясын қолданудың бірнеше артықшылықтары бар:

- ақпаратты тез қабылдауға мүмкіндік береді;
- логикалық және сыни ойлауды дамытады;
- есте сақтау қабілетін күшейтеді;
- шығармашылық белсенділікті арттырады;
- оқушының өз ойын жүйелі жеткізуіне көмектеседі;
- сабаққа қызығушылықты арттырады.

Сабақ барысында интеллект-карталарды пайдалану оқушылардың белсенділігін күшейтеді. Әсіресе жаңа тақырыпты түсіндіру, мәтінді талдау, жоба қорғау және қайталау сабақтарында бұл әдіс өте тиімді нәтиже береді. Мысалы, биология немесе тарих пәндерінде тақырыптың негізгі мазмұнын интеллект-карта арқылы көрсету оқушылардың ақпаратты тез меңгеруіне ықпал етеді.

Сонымен қатар интеллект-карталар топтық жұмыстарда да тиімді қолданылады. Оқушылар бірлесіп жұмыс жасау арқылы өз пікірлерін ортаға салып, ақпаратты жүйелеуге үйренеді. Бұл олардың коммуникативтік дағдыларының қалыптасуына әсер

етеді.

Интеллект-карта технологиясы цифрлық білім беру ресурстарымен де тығыз байланысты. Қазіргі уақытта түрлі онлайн платформалар мен бағдарламалар арқылы интеллект-карталарды электронды түрде жасауға мүмкіндік бар. Бұл оқушылардың ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін дамытуға жағдай жасайды.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, интеллект-карта технологиясы оқушылардың оқу-танымдық қабілеттерін тиімді дамытуға мүмкіндік беретін заманауи әдістердің бірі болып табылады. Бұл технология білімді жүйелеуге, ақпаратты есте сақтауға және шығармашылық ойлауды дамытуға көмектеседі.

Интеллект-карталарды оқу процесінде жүйелі қолдану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, білім сапасының жоғарылауына ықпал етеді. Сондықтан қазіргі білім беру жүйесінде интеллект-карта технологиясын сабақ барысында кеңінен қолдану маңызды болып саналады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бьюзен Т. Интеллект-карты. – Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2019.
2. Әбдіғалиев Қ. Қазіргі педагогикалық технологиялар. – Алматы, 2020.
3. Жүнісбек Ә. Білім берудегі инновациялық әдістер. – Астана, 2021.
4. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2023.

Серикбай Альбина Алматқызы

Игисинава Жамал Турсынгожакизы

1. *Amanzholov East Kazakhstan University*

Serikbay Albina Almatkyzy

Igisinova Zhamal Tursyngozhakkyzy

1. *Amanzholov East Kazakhstan University*

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.